

حوزه ریاست

اداره کتابخانه و مرکز اسناد

۶

مقاله نامه

موضوع: شایستگی با و صلاحیت های معلمان

(دهه ۹۰)

تهیه و تنظیم : سهیلا قهرمانی

آذر ماه ۹۹

متن مقالات در کتابخانه سازمان قابل بازیابی است

بررسی عوامل موثر از دیدگاه نهج البلاغه در تعیین جایگاه معلمان و صلاحیت‌های حرفه‌ای

مربیان

نویسنده: طالبی، احسان؛ زارعی، مصطفی؛ نعمت الهی، سوسن؛

مجله: دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی «آبان ۱۳۹۸، سال دوم - شماره ۱۸ (۱۳ صفحه - از ۱ تا ۱۳)»

چکیده:

یکی از امور ضروری در وزارت آموزش و پرورش، انتخاب افراد شایسته برای تعلیم و تربیت است. شایسته‌سالاری یعنی قرار دادن افراد در پست‌ها و مسئولیت‌ها بر اساس مهارت‌ها و توانایی‌های آنان به گونه‌ای که بهره‌وری سازمان را افزایش بدهد به همین خاطر این مقاله به دنبال این است تا با بهره‌گیری از روش کیفی و تحلیلی به نحوه انتخاب معلمان با استفاده از سخنان ارزشمند امام علی (علیه‌السلام) در نهج‌البلاغه برسد. در این پژوهش ابتدا ماده ۲۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی که در رابطه با نحوه انتخاب معلمان بود بررسی شد سپس تعدادی از سخنان ارزشمند امام علی (علیه‌السلام) تجزیه و تحلیل شد و این نتیجه یافت شد که معلمان به‌عنوان تربیت‌کنندگان نسل آینده این سرزمین وظایف و نقش مهمی بر عهده دارند و بر اساس سخنان ارزشمند و گران‌بهای امام علی (ع) در نهج‌البلاغه یک معلم به‌عنوان اسوه و الگوی جامعه باید شایستگی‌های لازم و کافی را داشته باشد تا بتواند دانش آموزان خود را برای دستیابی به حیات طیبه آماده کند. از جمله این صلاحیت‌ها می‌توان به داشتن علم و دانش کافی در خصوص احکام دین و مباحث علمی اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها:

نهج‌البلاغه، معلمان، شایسته‌سالاری، دانشگاه فرهنگیان

۲. نقش نظارت و راهنمایی آموزشی بر بهبود صلاحیت های حرفه ای معلمان از دیدگاه مدیران

شهرستان ساوجبلاغ

نویسنده: جهانیان، رمضان؛ حاجی منوچهری، هدایت؛

مجله: علوم رفتاری « پاییز ۱۳۹۶ - شماره ۳۳ (۳۰ صفحه - از ۳۳ تا ۶۲)

چکیده:

هدف از این پژوهش بررسی نقش نظارت و راهنمایی آموزشی در بهبود صلاحیت های حرفه ای معلمان از دیدگاه مدیران شهرستان ساوجبلاغ بوده است. روش این پژوهش از نوع توصیفی پیمایشی است. شرکت کنندگان در پژوهش ۱۴۴ نفر از مدیران که به روش تصادفی طبقه ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته با ۷ مولفه و ۵۰ گویه می باشد که در طیف و مقیاس پنج درجه ای لیکرت درجه بندی شده اند. در تدوین پرسشنامه اعتبار صوری و محتوایی از طریق متخصصان و استاد راهنما و مشاور مورد تایید قرار گرفت و پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱۶ /۰ محاسبه گردید با استفاده از نرم افزار SPSS، چگونگی توزیع داده ها از طریق آزمون کلموگروف اسمیرنوف ۳ آزمون گردید، پس از اطمینان از نرمال بودن توزیع داده ها، با استفاده از آزمون t تک نمونه اندازه گیری متغیرهای تحقیق انجام شد و در نهایت با استفاده از آزمون فریدم N متغیرها اولویت بندی شدند. برای تحلیل داده های جمعیت شناختی از آزمون T مستقل و Anova استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که نظارت و راهنمایی آموزشی بر روی هر هفت مولفه صلاحیت های معلمان تاثیر مثبت داشته و باعث بهبود صلاحیت های حرفه ای معلمان در هر هفت مولفه شده است. نقش نظارت و راهنمایی آموزشی در بهبود صلاحیت های معلمان در هفت مولفه به ترتیب اولویت عبارتند از: ۱. بعد توسعه حرفه ای، ۲. بعد اخلاق حرفه ای، ۳. بعد فن آوری، ۴. بعد مدیریتی، ۵. بعد آموزش و تدریس، ۶. بعد فکری و اجتماعی و ۷. بعد شخصیتی و رفتار.

کلیدواژه ها:

اخلاق حرفه ای، فن آوری، نظارت و راهنمایی آموزشی، توسعه حرفه ای، صلاحیت های حرفه ای معلمان، آموزشی و تدریس، فکری و اجتماعی، شخصیتی و رفتاری

۳. تبیین شایستگی های معلم هنرهای تجسمی مبتنی بر آموزش چندفرهنگی

فاطمه مرادی سیرچی، عفت السادات افضل طوسی *

مجله مبانی نظری هنرهای تجسمی، سال چهارم شماره ۲ (پیاپی ۸، پاییز و زمستان ۱۳۹۸)، صص ۱۶۶-

آموزش چندفرهنگی، رویکردی پیش رو با هدف دست یابی به عدالت، صلح و دوستی و زیست مسالمت آمیز، میان آحاد جامعه است. معلمان هنرهای تجسمی می توانند تاثیر شگرفی در توسعه اهداف آموزش چندفرهنگی در مدارس کشور داشته باشند. لازمه استفاده بهینه از زبان هنر در این رویکرد آن است که معلمان هنرهای تجسمی، شایستگی های لازم چندفرهنگی را داشته باشند. لذا، پرسش اصلی آن است که شایستگی های معلم هنرهای تجسمی دوره متوسطه در ایران، با نظر به اهداف آموزش چندفرهنگی چیست؟ با توجه به عدم وجود پژوهش های کاربردی در این حوزه، نوشتار حاضر برای تعیین حدود و صغور شایستگی های مذکور، تلاش نموده است. این پژوهش از نظر هدف «کاربردی» و از نظر ماهیت موضوع «توصیفی» از نوع توصیفی-تحلیلی است. گردآوری اطلاعات به شیوه کتاب خانه ای و میدانی (مصاحبه) انجام گردید و از روش تحلیل محتوای کیفی (استقرایی) برای تحلیل داده ها استفاده شد. منابع کتاب خانه ای نیز به صورت هدفمند و تا حد کفایت نظری، انتخاب و مورد استناد قرار گرفت. نتایج پژوهش، مقوله های شایستگی زیر را برای معلم هنرهای تجسمی دوره متوسطه با نظر به اهداف آموزش چندفرهنگی، ضروری می داند: ۱) شناخت تنوع فرهنگی/قومی؛ ۲) توسعه تفکر انتقادی؛ ۳) ارتباط و مشارکت موثر با سایر فرهنگ ها/ اقوام؛ ۴) پذیرش، قدردانی و احترام نسبت به تنوع فرهنگی/قومی؛ ۵) عدالت مداری. نمونه هایی از شایستگی های خرد نیز در زیرمقوله ها آورده شد.

کلید واژگان: رویکرد آموزش چندفرهنگی، شایستگی (صلاحیت) معلم، تنوع فرهنگی، قومی، آموزش هنرهای تجسمی، دوره متوسطه

۴. شایستگی های حرفه ای معلمان: گذشته، حال، آینده

منیره رضایی

فصلنامه تعلیم و تربیت، سال سی و پنجم شماره ۲ (پیاپی ۱۳۸، تابستان ۱۳۹۸)، صص ۱۲۹-

چکیده:

مروری بر شایستگی های حرفه ای مورد انتظار از معلمان از بدو شکل گیری تربیت معلم در ایران تا امروز و تا فردای پیش رو، هدف این مطالعه بوده است. این بررسی شامل سه دوره زمانی است. دوره گذشته مشتمل بر بنیان گذاری تربیت معلم تا وقوع انقلاب اسلامی بوده است؛ دوره کنونی از شکل گیری جمهوری اسلامی و به ویژه از مقطع تدوین سند تحول بنیادین آموزش و پرورش به بعد را شامل می شود و مقصود از آینده، انتظارات آتی است که به تبع تحولات پرشتابی که همه وجوه زندگی را در جوامع بشری تحت تاثیر قرار خواهد داد، معلم آینده را هم متاثر می سازد. بنابر اسناد در دسترس، از سالهای آغازین فعالیت تربیت معلم، تسلط بر دانش موضوعی و روش آموزش آن، شایستگی بارزی است که درخور توجه و چشمگیر می نماید. در دوره

پس از انقلاب اسلامی و شکل‌گیری مجدد تربیت معلم و نیز در برهه تدوین سند تحول بنیادین، تأکید بر شایستگی‌های اخلاقی و نقش‌الگویی معلم، برجستگی بیشتری می‌یابد. شدت و سرعت تحولات آینده در همه عرصه‌های زندگی بشر، علاوه بر شایستگی‌های موجود، برخورداری معلمان از شایستگی‌های انسان‌گرایانه، فرادانشی و فراشناختی را بیش از پیش ضروری می‌سازد.

کلیدواژگان: روند، شایستگی‌های حرفه‌ای، شایستگی‌های انسان‌گرایانه، فرادانشی و فراشناختی، معلمان

۵. شناسایی و تبیین شایستگی‌های پایه و الزامات توسعه حرفه‌ای مدرسان تربیت معلم در دانشگاه

فرهنگیان

ندا زجاجی*، حسین خنیفر، تقی آقا حسینی، حمیدرضا یزدانی

فصلنامه توسعه‌ی آموزش جندی شاپور، سال هشتم شماره ۳ (پیاپی ۲۲، پاییز ۱۳۹۶)، ص ۱۴۹

هدف این تحقیق شناسایی الزامات و شایستگی‌های پایه توسعه حرفه‌ای مدرسان تربیت معلم است. این پژوهش از روش کیفی و با بهره‌گیری از تئوری مفهوم‌سازی بنیادی انجام پذیرفته که پس از مصاحبه با صاحب‌نظران و مدرسان تربیت معلم، مفاهیم و مقوله‌ها از روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی استخراج گردیده است. با توجه به حجم زیاد تحقیقات توسعه حرفه‌ای معلمان و اعضای هیات علمی و نبودن تحقیقات بومی و محلی در زمینه توسعه حرفه‌ای مدرسان تربیت معلم می‌توان گفت بررسی فرایند توسعه حرفه‌ای مدرسان تربیت معلم حلقه مفقوده‌ی زنجیره توسعه حرفه‌ای است. در طراحی چارچوب توسعه حرفه‌ای مدرسان تربیت معلم سه مقوله اصلی به عنوان الزامات و شایستگی‌های پایه قرار داده شده است. که مقوله اول توانمندی‌های شناختی با هفت مفهوم، مقوله دوم توانمندی‌های رفتاری با پنج مفهوم و مقوله سوم توانمندی‌های اجتماعی با شش مفهوم می‌باشد. این سه دسته توانمندی‌ها پیش‌نیاز ورود افراد به حرفه مدرس تربیت معلم و طی مسیر توسعه حرفه‌ای است. با تربیت مدرسان تربیت معلم حرفه‌ای می‌توانیم سرمایه انسانی و معلمان توانمند تربیت کنیم که این سرآغازی برای تغییر و تحول نظام آموزشی کشور است.

کلیدواژگان: توسعه حرفه‌ای مدرسان تربیت معلم، توانمندی‌های شناختی، توانمندی‌های رفتاری،

توانمندی‌های اجتماعی

۶. بررسی تطبیقی نظام برنامه درسی مبتنی بر شایستگی‌ها در برنامه تربیت معلم دوره ابتدایی کشورهای

مالزی، هندوستان و ایران

منصوره مهدوی هزاوه، حسن ملکی، محمود مهرمحمدی، عباس عباس پور

با توجه به سند تحول بنیادین نظام آموزش و پرورش، دانشگاه فرهنگیان از سال ۱۳۹۳ به بازمهندسی سیاست ها و بازتنظیم اصول حاکم بر برنامه درسی تربیت معلم با رویکرد شایستگی محور پرداخته است. هدف از تحقیق حاضر مطالعه تطبیقی برنامه های درسی تربیت معلم دوره ابتدایی با رویکرد شایستگی محور کشورهای مالزی، هندوستان و مقایسه آن با ایران است، تا بتوان با نگرشی جامع و با در نظر گرفتن چالشها و تجربه های این دو کشور در این زمینه بهره گرفت. نتایج این مطالعه نشان می دهد که مفهوم شایستگی های معلمی با توجه به زمینه و بافت فرهنگی، مسائل خاص هر کشور و نگاه سیاست گذاران و برنامه ریزان، دستخوش تغییر است و مهم ترین مسائلی که کشورهای مالزی و هند با آن روبرو هستند چگونگی سنجش شایستگی های یکپارچه حرفه ای معلمی و مقاومت معلمان در برابر پذیرش اصلاحات است.

کلید واژگان: مطالعه تطبیقی، تربیت معلم، رویکرد شایستگی محور، حرفه معلمی

۷. بررسی رویکرد تربیت معلم شایسته براساس اسناد تحولی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران

پوران خروشی، احمدرضا نصر، سید ابراهیم میرشاه جعفری، نعمت الله موسی پور

فصلنامه راهبرد فرهنگ، پیاپی ۳۷ (بهار ۱۳۹۶)، صص ۱۶۳-۱۸۶

به رغم تاکید اسناد بالادستی نظام تعلیم و تربیت، به پرورش و توسعه شایستگی های پایه، جهت تعمیق هویت مشترک و حرفه ای معلمان در ابعاد فردی، انسانی، اسلامی و ایرانی، فقدان الگوی مناسب تربیت معلم و عدم وجود چارچوب مدونی از شایستگی های معلمان در برنامه درسی تربیت معلم، موجب بروز آشفتگی و سردرگمی در شیوه تربیت و تامین منابع انسانی در دستگاه تعلیم و تربیت شده است. لذا هدف اصلی مقاله حاضر، بررسی رویکرد تربیت معلم شایسته براساس اسناد تحولی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران و ارائه الگوی مناسب آن است. بدین منظور با استفاده از راهبرد نظریه داده بنیاد در یک تحلیل کیفی، متن اسناد تحولی بالغ بر ۵۴۴ صفحه به طور دقیق مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت. سپس ۱۴۸ گزاره نشانگر عوامل و شرایط زمینه ساز معلم شایسته استخراج و مقوله بندی شد. نتایج تحلیل طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی در قالب یک الگوی نظری، با محوریت مقوله اصلی (شایستگی های معلمان)، شرایط علی (هدف گذاری و برنامه درسی)، شرایط زمینه ای (نهادهای سازمان ها و ادارات دولتی و غیردولتی سهمیم در امر تربیت رسمی و عمومی)، شرایط واسطه ای (ویژگی های فردی، اجتماعی و عوامل سازمانی)، راهبردها (برنامه ریزی و توسعه حرفه ای) و پیامدها (هویت یکپارچه توحیدی) منعکس شده است. یافته های حاضر می تواند به عنوان چارچوبی مفهومی برای طراحی و تدوین برنامه درسی تربیت معلم مبتنی بر شایستگی های معلمان استفاده شود.

کلید واژگان: تربیت معلم، معلم شایسته، اسناد تحولی آموزش و پرورش

۸. راهکارهای اعتلای شایستگی های حرفه ای معلمان و تعیین اثربخشی آن ها

مهديه سادات وقور کاشانی*، غلام رضا حاجی حسین نژاد، نعمت الله موسی پور، عیسی ابراهیم زاده

فصلنامه پژوهش در برنامه ریزی درسی، پیاپی ۶۰ (بهار ۱۳۹۸)، صص ۵۵-۷۶

هدف این مطالعه ارائه راهکارهای اعتلای شایستگی های حرفه ای معلمان و تعیین اثربخشی آن هاست. بدین منظور از ترکیبی از پژوهش های کمی و کیفی استفاده شد. راهکارها از طریق مطالعه منابع معتبر داخلی و خارجی و بررسی نظرات صاحب نظران، استخراج و در چهار دسته بر اساس «معماری برنامه درسی تربیت معلم ایران» و تحت چهار عنوان شامل «شایستگی های معطوف به دانش موضوعی»، «شایستگی های معطوف به دانش تربیتی»، «شایستگی های معطوف به عمل تربیتی موضوعی» و «شایستگی های معطوف به دانش عمومی» طبقه بندی شدند. نظرات چهار گروه استادان دانشکده های علوم تربیتی، استادان تربیت معلم، معلمان خبره و دانشجومعلمان در خصوص وضعیت و اولویت اثربخشی راهکارها، جمع آوری و تحلیل شد. میانگین امتیازات راهکارها، از نظر همه گروه های پاسخگو در همه موارد (به استثناء دو مورد) یکسان بوده است. این نتایج نشان می دهد که نوعی مشابهت (دست کم بر اساس تحلیل آماری)، بین نظرات متخصصان (استادان دانشگاه ها) و ذینفعان (معلمان و دانشجو معلمان) درباره راهکارهای شناسایی شده وجود دارد. این موضوع همسویی عرصه های «نظر» و «عمل» را نشان می دهد که موجب سهولت بیشتر برنامه ریزی رشد حرفه ای معلمان می گردد. همچنین راهکارهای «کسب شایستگی های معطوف به دانش موضوعی» با کسب میانگین ۱۵/۸۴ بالاترین قابلیت و راهکارهای «کسب شایستگی های معطوف به عمل تربیتی موضوعی» با کسب میانگین ۹۵/۵۲ دارای کمترین قابلیت هستند.

کلید واژگان: شایستگی های حرفه ای معلم، معلم باکیفیت، معلمی کردن، راهکارهای اثربخشی معلمی

۹. مدل مفهومی شایستگی های مورد انتظار از دانشجومعلمان در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان بر اساس

دیدگاه صاحب نظران

پوران خروشی*، احمد رضا نصر اصفهانی، سید ابراهیم میرشاه جعفری، نعمت الله موسی پور

فصلنامه مطالعات اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، سال هفتم شماره ۱۸ (تابستان ۱۳۹۶)، صص ۱۶۹-

۱۹۹

هدف پژوهش حاضر، تبیین دیدگاه های صاحب نظران درباره شایستگی های مورد انتظار از دانشجومعلمان در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان بود. بدین منظور، با استفاده از رویکرد کیفی و راهبرد داده بنیاد با ۱۵ نفر

از صاحب نظران حوزه برنامه درسی تربیت معلم که بر اساس نمونه گیری هدفمند از نوع موارد مطلوب شناسایی شدند، مصاحبه نیمه ساختاریافته به عمل آمد. روایی محتوایی سوال های مصاحبه را متخصصان تایید کردند. داده ها با نرم افزار تحلیل کیفی مکس کیو دی نسخه ۲۰۰۷ طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تجزیه و تحلیل شدند. یافته های پژوهش در قالب یک مدل مفهومی، چهار دسته اصلی شامل: شایستگی های دانش موضوعی، دانش تربیتی، دانش تربیتی موضوعی و دانش عمومی را نشان داد. همچنین یافته ها نشان داد یک معلم شایسته باید بر دانش تخصصی لازم و کافی به منظور راهبری و استقرار تحول در زمینه آموزش مسلط باشد. او باید معلمی خردورز باشد که توانایی جستجوگری و پژوهشگری در رفع و حل مسائل را داشته باشد و به مثابه کنشگر اجتماعی و مجتهد تربیتی در جریان تربیت فراگیران عمل کند.

کلید واژگان: شایستگی، معلم، برنامه درسی، دانشگاه فرهنگیان

۱۰. شایستگی های حرفه ای معلمان و رضایت شغلی با تاکید بر دیدگاه سازنده گرایی

زهرا ابوالحسینی، محمد جوادی پور *

فصلنامه فناوری آموزش، سال چهاردهم شماره ۱ (پیاپی ۵۳، پاییز ۱۳۹۸)، صص ۱۸۹-۱۹۸

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه بین رضایت شغلی و شایستگی حرفه ای معلمان با تاکید بر دیدگاه سازنده گرایی و همچنین میزان شایستگی حرفه ای سازنده گرایی معلمان مقطع متوسطه اول می باشد. روش تحقیق از حیث اجرا توصیفی بخشی پیمایشی و همچنین در بخشی دیگر همبستگی و از لحاظ هدف کاربردی می باشد. ابزار اندازه گیری پرسشنامه شایستگی حرفه ای سازنده گرایی است که پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰,۹۸ بدست آمده و پرسشنامه رضایت شغلی، با آلفای کرونباخ ۰,۸۱ می باشد که روایی محتوایی هر دو پرسشنامه توسط اساتید دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران تایید شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر تمامی معلمان مقطع متوسطه اول شهرستان بهارستان به تعداد ۱۶۴ معلم مرد و ۱۷۷ معلم زن که در سال تحصیلی ۲۰۱۶-۲۰۱۷ مشغول تدریس بوده اند؛ می باشد. برای نمونه گیری از روش سرشماری استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی (میانگین، فراوانی داده ها) و در بخش استنباطی از میانه، آزمون t تک نمونه ای، t مستقل و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج بدست آمده از آزمون t تک نمونه ای نشان داد که معلمان به میزان متوسطی شایستگی حرفه ای سازنده گرایی را دارا می باشند. ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین رضایت شغلی و شایستگی حرفه ای سازنده گرایی همبستگی ۰,۳۷ وجود دارد. همچنین میانه و t مستقل بیانگر این موضوع بود که معلمان که رضایت شغلی بالاتری دارند در نتیجه نمره شایستگی حرفه ای سازنده گرایی بیشتری را دارا می باشند.

کلید واژگان: رضایت شغلی، سازنده گرایی، شایستگی حرفه ای، معلم، یاددهی، یادگیری

۱۱. طراحی الگوی برنامه درسی تربیت استاد تربیت معلم مبتنی بر شایستگی عمل فکورانه

مریم قاسمی*، نعمت‌الله موسی پور، غلامرضا حاجی حسین نژاد، علی حسینی خواه

فصلنامه مطالعات برنامه درسی، پیاپی ۵۰ (پاییز ۱۳۹۷)، (صص ۴۵-۷۲)

مقاله حاضر با هدف معرفی الگوی برنامه درسی تربیت استاد تربیت معلم مبتنی بر شایستگی عمل فکورانه، تدوین شده است. با استفاده از روش «پژوهش تلفیقی: سنتز پژوهی» متن اسناد و دست نوشته های در دسترس از اندیشمندان بزرگ و برجسته در حوزه تعلیم و تربیت، تربیت معلم و کارگزار فکور مورد مذاقه قرار گرفت و پس از تحلیل گزاره های مستخرج از مبانی تعلیم و تربیت، مضامین «چندبعدی‌نگری، جامعیت و تعمق، توسعه خرد و فراشناخت و یادگیری تجربی و عمل در موقعیت» استخراج شد. در راستای رسیدن به چنین ویژگی های کلیدی در اساتید تربیت معلم، «رسیدن به خبرگی، کشف روش های جدید با تجربه مستقیم، ایجاد رغبت و انگیزه یادگیری، ارتقا قابلیت های شخصی و گروهی» موجب تحقق اهداف و «بسط مفاهیم آموزشی و اصول تعلیم و تربیت، تمایل به نشر دانش و تجربه معلمی، ساخت دانش جدید و همسویی با علوم انسانی و اخلاق» موجب تحقق دانش نظری و «ایجاد توانایی های فردی در کنار همکاری های گروهی، عضویت در تشکل های نامتجانس، تحلیل موقعیت تربیتی و بسط تفکر در عمل» موجب تحقق دانش عملی و «ارزشیابی برای یادگیری بجای ارزشیابی از یادگیری، بازخوردار ارزشیابی، نگاه به چند جوابی بودن مسائل برنامه درسی و ارزشیابی متمرکز بر موقعیت و بر پایه مبانی اخلاقی و ارزشی» موجب تحقق روش ارزشیابی خواهد شد.

کلید واژگان: الگوی برنامه درسی، استاد تربیت معلم، شایستگی عمل فکورانه

۱۲. تبیین دانش عملی (مهارتها و فعالیت ها) آموزشگر تربیت معلم مبتنی بر شایستگی عمل فکورانه

مریم قاسمی*، نعمت‌الله موسی پور، علی حسینی خواه، غلام رضا حاجی حسین نژاد

نشریه نظریه و عمل در برنامه درسی، پیاپی ۱۲ (پاییز و زمستان ۱۳۹۷)، (صص ۴۳-۶۶)

پژوهش حاضر با هدف تبیین دانش عملی (مهارت ها و فعالیت ها) آموزشگر تربیت معلم مبتنی بر شایستگی عمل فکورانه می باشد. روش پژوهش تلفیقی: سنتز پژوهی است، با بررسی نظرات اندیشمندان و بزرگان تعلیم و تربیت در حوزه تربیت معلم و مبتنی بر عمل فکورانه تفسیر و تحلیل صورت گرفت. آنچه نتایج پژوهش تعیین دانش عملی نشان داد، "همکاری های گروهی"، "دوره های آموزشی یادگیری و یاددهی" و "استعداد و توانایی های فردی معلمی" موجب شکل گیری اصل «استعداد و توانایی های فردی در کنار همکاری های

گروهی» است. "تشکل های اجتماعی"، "تشکل های تخصصی"، "تشکل های مدرسه ای" و "تشکل های فرا مدرسه ای" موجب شکل گیری اصل «تشکل های نامتجانس» است. "تجربیات مستقیم کلاس درس"، "توسعه کیفیت تجربیات آموزشی"، "تصمیم گیری و عمل در موقعیت"، "مساله مبتنی بر موقعیت تربیتی" و "تعامل یادگیرنده و یاددهنده" موجب شکل گیری اصل «تحلیل موقعیت تربیتی» است. "عمل عالمانه"، "ایجاد تغییر تربیتی" موجب شکل گیری اصل «بسط تفکر در عمل» است.

کلید واژگان: دانش عملی برنامه درسی، آموزشگر تربیت معلم، شایستگی عمل فکورانه

۱۳. شناسایی ابعاد و مولفه های معلم اثربخش دوره ابتدایی ایران: پژوهش ترکیبی

جمال رزی*، محمدرضا امام جمعه، غلام علی احمدی، بهرام صالح

دوفصلنامه پژوهش های آموزش و یادگیری، شماره ۱۰ (بهار و تابستان ۱۳۹۶)، (صص ۱۵-۲۹)

هدف پژوهش حاضر شناسایی ابعاد و مولفه های معلم اثربخش دوره ابتدایی ایران می باشد؛ که رویکرد آن به دلیل کاربرد روش کیو از نوع پژوهش های آمیخته (کیفی-کمی) است. جامعه آماری شامل کلیه اعضای هیئت علمی دانشکده های روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه های دولتی تهران هست؛ که از بین آنان ۲۰ نفر به صورت ترکیبی از نمونه گیری هدفمند و نمونه گیری گلوله برفی انتخاب گردیدند. عبارات کیو با بررسی ۴۰ سند (۲۹ مطالعه ی خارجی، ۵ مطالعه داخلی و ۶ سند بالادستی) و گفت و گو با ۶ نفر از صاحب نظران حوزه ی یاددهی-یادگیری جمع آوری گردید. روایی عبارات کیو مورد تأیید ۳ نفر از صاحب نظران قرار گرفت و به روش آزمون مجدد پایایی آن نیز ۸۴٪ به دست آمد. با استفاده از روش تحلیل عاملی کیو، عمده ترین نتایج حاکی از شناسایی و استخراج ۷ بعد ویژگی های شخصیتی (۱۵ مولفه)، ساحت های تربیتی (۵ مولفه)، کاراندیشی (۷ مولفه)، صلاحیت و شایستگی ها (۸ مولفه)، تدریس موثر (۱۳ مولفه)، مدیریت کارآمد کلاس (۹ مولفه) و نظارت و ارزشیابی (۸ مولفه) به عنوان ابعاد و مولفه های معلم اثربخش دوره ابتدایی ایران بوده است.

۱۴. تدوین الگوی ویژگی ها و شایستگی های معلمی بر اساس اسناد بالادستی آموزش و پرورش

لیدا جاویدان، عبدالله علی اسماعیلی*، علی اصغر شجاعی

فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی، پیاپی ۴۰ (بهار ۱۳۹۷)، (صص ۱۱۲۳-۱۱۳۶)

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگوی ویژگی ها و شایستگی های معلمی بر اساس اسناد بالادستی آموزش و پرورش با روش پژوهش ترکیبی (کمی و کیفی) انجام شد. جامعه پژوهش حاضر کلیه معلمان مقطع متوسطه

دوم شاغل در دبیرستان های دولتی شهر بابل بودند. ابزار پژوهش حاضر پرسشنامه محقق ساخته شامل ۵۳ سوال در مقیاس ۵ درجه ای لیکرت بود که با استفاده از روش دلفی تنظیم شد و همچنین با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تاییدی روایی سازه پرسشنامه حاضر تعیین شد و ۸ خرده مقیاس بدست آمد که عبارت بودند از ارزش ها، دانش ها، انگیزش ها، سلامت، توانایی ها، رغبت ها، باورها و صلاحیت اخلاقی. نتایج حاصل از بررسی پایایی مرکب برای عوامل هشت گانه نشان داد که این ضریب در دامنه ۰/۷۰ تا ۰/۹۴ قرار دارد که نشان دهنده پایایی مطلوب برای این عوامل بود. همچنین، نتایج حاصل از بررسی همسانی درونی این ۸ زیرمقیاس نشان داد که این ضرایب در دامنه ۰/۶۵ تا ۰/۸۳ و روایی سازه ۰/۸۵ بدست آمد. همچنان که نتایج مربوط به مدل نشان داد که همه مسیرهای منتهی به الگوی شایستگی معلمان مسیرهای مثبت و معنی داری بودند. همچنین نتایج نشان داد در بین همه عامل های هشت گانه ی سنجش الگوی شایستگی معلم، ارزش ها، دانش ها، انگیزش ها، سلامت، توانایی ها، رغبت ها، باورها و صلاحیت اخلاقیه ترتیب بالاترین بار عاملی و وزن عاملی را بر روی عامل مرتبه دوم الگوی شایستگی معلمان نشان دادند. بر اساس نتایج، باورها و عقاید معلمان نسبت به حرفه معلمی به دلیل این که می تواند موتور محرک بقیه عوامل باشد بار عاملی بالاتری را در مدل شایستگی معلمان نشان داد.

کلید واژگان: الگوی ویژگی ها و شایستگی های معلمی، اسناد بالادستی آموزش و پرورش، ارزش ها، دانش ها، انگیزش ها، سلامت، توانایی ها، رغبت ها، باورها و صلاحیت اخلاقی

۱۵. طراحی الگوی شایستگی معلمان شیمی دوره متوسطه دوم

اسماعیل اولاء*، نعمت الله ارشدی، نعمت الله موسی پور، غلامرضا یادگارزاده

فصلنامه مطالعات اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی، سال نهم شماره ۲۷ (پاییز ۱۳۹۸)، صص ۱۲۹-۱۶۷

هدف از اجرای این پژوهش، طراحی الگوی شایستگی معلمان شیمی بود و با روش آمیخته انجام گرفت. بخش کیفی با اجرای دیکوم، شایستگی های معلمان شیمی، مشخص و با مصاحبه و نشست تخصصی، ابعاد و مولفه های آن تعیین شد. جامعه آماری، خبرگان آموزش شیمی به تعداد ده نفر بود که با روش نمونه گیری هدفمند برای دیکوم انتخاب شدند. با مصاحبه و نشست تخصصی، ابعاد شایستگی، تعیین و سپس الگوی شایستگی طراحی و برای تایید آن، پرسشنامه تدوین شد. روایی آن با نظرات متخصصان و پایایی آن با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۱۸ به دست آمد. جامعه آماری بخش کمی، ۱۸۶ معلم شیمی در استان زنجان بود که با روش تصادفی و جدول مورگان، ۱۴۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. با گرد آوری پرسشنامه و تحلیل داده ها با نرم افزار LISREL، با آزمون تحلیل عاملی تاییدی، روایی سازه تایید شد. مدل از برازش مطلوبی برخوردار بود و رابطه معنی داری میان متغیرهای آشکار و سازه های پنهان (ابعاد) به دست آمد. نتایج پژوهش نشان داد: شایستگی معلمان شیمی در حوزه دانش و مهارت شامل شش بعد مدیریتی، فناوری - پژوهش، دانش موضوعی،

فرهنگی، تدریس حرفه ای و دانش تربیتی و در حوزه نگرش و صفات رفتاری، شامل سه بعد فردی، رفتاری- اجتماعی و حرفه ای است.

کلید واژگان: مدل شایستگی، معلمان شیمی، دیکوم، صلاحیت های حرفه ای، تحلیل شغل

۱۶. بررسی عوامل موثر از دیدگاه نهج البلاغه در تعیین جایگاه معلمان و صلاحیت های حرفه ای مریبان

احسان طالبی*، مصطفی مزارعی، سوسن نعمت الهی

ماهنامه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، پیاپی ۱۸ (آبان ۱۳۹۸)، صص ۱-۱۳

یکی از امور ضروری در وزارت آموزش و پرورش، انتخاب افراد شایسته برای تعلیم و تربیت است. شایسته سالاری یعنی قرار دادن افراد در پست‌ها و مسئولیت‌ها بر اساس مهارت‌ها و توانایی‌های آنان به گونه‌ای که بهره‌وری سازمان را افزایش بدهد به همین خاطر این مقاله به دنبال این است تا با بهره‌گیری از روش کیفی و تحلیلی به نحوه انتخاب معلمان با استفاده از سخنان ارزشمند امام علی (علیه‌السلام) در نهج‌البلاغه برسد. در این پژوهش ابتدا ماده ۲۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی که در رابطه با نحوه انتخاب معلمان بود بررسی شد سپس تعدادی از سخنان ارزشمند امام علی (علیه‌السلام) تجزیه و تحلیل شد و این نتیجه یافت شد که معلمان به‌عنوان تربیت‌کنندگان نسل آینده این سرزمین وظایف و نقش مهمی بر عهده دارند و بر اساس سخنان ارزشمند و گران‌بهای امام علی (ع) در نهج‌البلاغه یک معلم به‌عنوان اسوه و الگوی جامعه باید شایستگی‌های لازم و کافی را داشته باشد تا بتواند دانش آموزان خود را برای دستیابی به حیات طیبه آماده کند. از جمله این صلاحیت‌ها می‌توان به داشتن علم و دانش کافی در خصوص احکام دین و مباحث علمی اشاره کرد.

کلید واژگان: شایسته سالاری، دانشگاه فرهنگیان، معلمان، نهج البلاغه

۱۷. شناسایی و اعتبار سنجی ویژگی های معلم اثربخش دوره ابتدایی

جمال رزی*، سید محمدرضا امام جمعه، بهرام صالح صدق پور، غلام علی احمدی

هدف اصلی پژوهش، شناسایی و اعتبارسنجی ویژگی های معلم اثربخش در دوره ابتدایی میباشد. در بخش اول از روش کیو استفاده شد، جامعه آماری در این بخش کلیه اساتید علوم تربیتی دانشگاه های تهران بوده (N=۳۴۹) که ۲۰ نفر به صورت هدفمند و گلوله برفی انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده ها، نمودار کیو می باشد که روایی آن با بررسی ۴۰ سند و نظرات ۳ نفر از اساتید دانشگاهی مورد تأیید قرار گرفت و به روش آزمون مجدد، پایایی آن نیز ۰/۸۴ به دست آمد. بخش دوم مبتنی بر تحلیل عاملی اکتشافی بوده که جامعه ی آماری آن کلیه اساتید علوم تربیتی دانشگاه های تهران، اعضای انجمن مطالعات برنامه درسی و گروه های آموزشی دوره ابتدایی تهران می باشد (n=۹۸۷) با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی ۳۲۵ نفر انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه محقق ساخته بوده که روایی محتوایی آن مورد تأیید ۳ نفر از صاحب نظران قرار گرفت و پایایی آن (a= /۹۶) بدست آمد. عمده نتایج بیانگر شناسایی ۶۵ ویژگی بوده که در ۷ بعد ویژگی های شخصیتی، تربیت دینی-اخلاقی، کاراندیشی، صلاحیت و شایستگی ها، تدریس موثر، مدیریت کارآمد کلاس و نظارت و ارزشیابی بسته بندی گردید. ۷ بعد مذکور اعتبار داشته ولی از بین ۶۵ ویژگی، ۵ ویژگی از اعتبار لازم برخوردار نبوده است.

کلید واژگان: معلم اثربخش، ویژگی های معلم اثربخش، اعتبارسنجی، دوره ابتدایی

۱۸. طراحی مدل صلاحیت حرفه ای معلمان تربیت بدنی ایران

پژوهش در ورزش تربیتی

مقاله ۱، دوره ۷، شماره ۱۷، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، صفحه ۳۴-۱۷

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

نویسندگان

فرناز سادات میرحسینی^۱؛ نجف آقایی؛ مرجان صفاری

چکیده

شایستگی ها و مهارت های معلمان در کارآمد بودن آنان و تحقق اهداف نظام آموزش و پرورش نقش اساسی دارند. فقدان مدل صلاحیت های حرفه ای ضروری معلمان تربیت بدنی در ایران محقق را برآن داشت تا به طراحی مدل صلاحیت حرفه ای معلمان تربیت بدنی در ایران اقدام نماید. این تحقیق به روش تحقیق آمیخته انجام پذیرفت. در مرحله کیفی با ۲۱ نفر از خبرگان تربیت بدنی در مدارس مصاحبه نیمه ساختار انجام گرفت، داده های حاصل به روش نظریه زمینه ای تجزیه و تحلیل گردید، ۵۳ گویه در یازده مؤلفه (آموزش های تخصصی، ویژگی های شخصی، علاقمندی، توجه به تفاوت ها، دانش و مهارت تخصصی، نقش انگیزه دهنده خلاقیت، الگو بودن، ارتباطی، راهنمایی دهنده و ایمن ساز) و چهار بعد (صلاحیت رفتاری، عاطفی، شناختی و مهارتی) نتیجه حاصل از آن بود. براساس یافته های حاصل از بخش اول تحقیق پرسشنامه ی صلاحیت حرفه ای معلمان طراحی و مورد آزمون قرار گرفت. جامعه آماری بخش کمی تحقیق معلمان و کارشناسان تربیت بدنی شاغل در وزارت آموزش و پرورش بودند و حجم نمونه آماری تحقیق، هشت نمونه برای هر گویه و در مجموع ۴۰۰ نمونه تعیین گشت و روش های آماری، تحلیل عاملی اکتشافی و معادلات ساختاری برای تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شد، نتایج حاصل تحلیل عاملی اکتشافی چهار بعد را تأیید نمود و با اضافه کردن بعد آموزشی نتایج را گسترش داد. همچنین شاخص های نیکویی برازش به وسیله معادلات ساختاری مورد قرار گرفتند که نتایج حاصل نشان دادند که مدل ارائه شده از برازش خوبی برخوردار است.

کلیدواژه‌ها

صلاحیت حرفه ای؛ معلمان تربیت بدنی؛ تربیت بدنی در مدارس؛ روش تحقیق آمیخته؛ معادلات ساختاری

۱۹. بررسی رابطه شایستگی های حرفه ای با احساس خودکارآمدی معلمان دوره ابتدایی (مورد مطالعه):

معلمان مقطع ابتدایی شهرستان محمودآباد)

محسن دیبایی صابر، رضا میرعرب رضی

دو فصلنامه پژوهش های روان شناختی در مدیریت، پیاپی ۳ (پاییز و زمستان ۱۳۹۵)، (صص ۱۳۱-۱۵۴)

کیفیت هر نظام آموزشی درنهایت به کیفیت معلمان آن وابسته است و هیچ کشوری نمی تواند از معلمانش جلوتر رود. توجه به شایستگی های معلمان از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. هدف تحقیق حاضر، بررسی رابطه بین شایستگی های حرفه ای با احساس خودکارآمدی معلمان مدارس ابتدایی است. این تحقیق از نوع پیمایشی و زمینه یابی است. جامعه آماری شامل ۳۱۶ نفر (۲۱۰ زن و ۱۰۶ مرد) از معلمان مقطع ابتدایی

شهرستان محمودآباد در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بودند که بر اساس جدول کرجسی-مورگان و با روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای، ۱۷۳ نفر (۱۰۳ زن و ۷۰ مرد) به منزله نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری شامل پرسش نامه استاندارد شایستگی های حرفه ای معلمان و پرسش نامه استاندارد خودکارآمدی معلمان بود. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش نامه شایستگی های حرفه ای ۰/۹۷ و برای پرسش نامه خودکارآمدی معلمان ۰/۸۳ به دست آمد. بر اساس این، پایایی ابزارها تایید شد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از آزمون های کالموگروف-اسمیرنوف، آزمون همبستگی، رگرسیون گام به گام و آزمون تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد. نتایج نشان داد بین شایستگی های حرفه ای معلمان و مولفه های آن (شناختی، عاطفی و مهارتی) با احساس خودکارآمدی معلمان دوره ابتدایی رابطه معناداری وجود دارد.

کلید واژگان: معلم، شایستگی های حرفه ای، شایستگی شناختی، شایستگی عاطفی، شایستگی مهارتی، احساس خودکارآمدی

۲۰. موفقیت برنامه های درسی دانشگاه فرهنگیان در ایجاد شایستگی های حرفه ای معلمی

معصومه فتحی *

فصلنامه مطالعات برنامه درسی، پیاپی ۵۰ (پاییز ۱۳۹۷)، (صص ۱۳۹-۱۶۶)

ماموریت دانشگاه فرهنگیان، تربیت معلم فکور و شایسته است. هدف این مقاله بررسی موفقیت برنامه های درسی دانشگاه فرهنگیان در دستیابی دانش آموختگان به شایستگی های حرفه ای معلمی است و با روش علی-مقایسه ای انجام شده است. جامعه آماری، کلیه دانش آموختگان علوم تربیتی و علوم پایه پردیس های تهران در سال ۹۷-۱۳۹۶ به تعداد ۱۵۹۲ نفر بوده است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۱۰ نفر با روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی انتخاب شدند. از پرسشنامه برای گردآوری داده ها، و از آزمونهای تحلیل واریانس و تی برای تحلیل داده ها، استفاده شد. یافته ها نشان داد دستیابی به شایستگی های معلمی در برنامه هایموضوعی تربیتی (PCK) در هر دو گروه بررسی شده، از برنامه های عمومی بیشتر است و دستیابی به شایستگی ها در دانش آموختگان علوم تربیتی در هر دو حوزه برنامه های عمومی و برنامه هایموضوعی تربیتی به طور معنی داری بالاتر از گروه علوم پایه است.

کلید واژگان: شایستگی حرفه ای معلم، دانش آموختگان دانشگاه فرهنگیان، برنامه درسی عمومی، برنامه درسی موضوعی تربیتی

۲۱. شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی های حرفه ای معلمان اثربخش

بیژن عبدالهی *، عطیه دادجوی توکلی، غلامعلی یوسلیانی

هدف از انجام این پژوهش، شناسایی و اعتبارسنجی شایستگی های حرفه ای معلمان اثربخش می باشد. به همین منظور، از میان معلمان مدارس مقطع ابتدایی شهر تهران، نمونه ای به حجم ۳۷۵ نفر با استفاده از روش نمونه گیری چند مرحله ای انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. پس از انجام تحلیل عاملی روی آزمون، ۹۸ شایستگی و یا صلاحیت در ۷ بعد یا مولفه اصلی پیش نیازهای معلم، ویژگی های شخصی معلم، برنامه ریزی و آمادگی، مدیریت و سازمان دهی کلاس درس، آموزش یا تدریس، نظارت بر پیشرفت و توان دانش آموزان و مسئولیت های حرفه ای شناسایی شد. در بعد پیش نیازهای معلم، داشتن توانایی کلامی برای انتقال مفاهیم به دانش آموزان؛ در بعد نظارت بر پیشرفت دانش آموزان، توضیح تکالیف به زبان روشن؛ در بعد مسئولیت های حرفه ای، داشتن رفتار و تعامل محترمانه با والدین دانش آموزان؛ در بعد برنامه ریزی و آمادگی، بیان نتایج درس به زبان روشن؛ در بعد مدیریت و سازماندهی کلاس درس، آماده کردن پیشاپیش مواد آموزشی برای استفاده در کلاس؛ در بعد ویژگی های شخصی معلم، ایجاد فرصت هایی برای موفقیت همه دانش آموزان و در بعد آموزش یا تدریس نیز، بهره گیری از مفاهیم و زبان متناسب با سن و سوابق دانش آموزان، مهمترین شایستگی هایی شناسایی شده می باشد که معلمان اثربخش باید از آن برخوردار باشند.

کلید واژگان: شایستگی یا صلاحیت های حرفه ای، معلمان اثربخش، دوره ابتدایی، شهر تهران